

Supplementary material

Rużyłło W. Who started the history of invasive cardiology in Poland? A commentary to the letter by Prof. Robert Rudowski. Kardiologia Pol. 2020; 78: 485-487. doi:10.33963/KP.15386

Please note that the journal is not responsible for the scientific accuracy or functionality of any supplementary material submitted by the authors. Any queries (except missing content) should be directed to the corresponding author of the article.

Komentarz do listu Prof. Roberta Rudowskiego (Who performed the first cardiac catheterization in Poland: Krzemińska-Ławkowiczowa or Rutkowski? Kardiologia Pol, 2020; 78: 261-262)

Na łamach Kardiologii Polskiej ukazał się list prof. Roberta Rudowskiego (Who performed the first cardiac catheterization in Poland: Krzemińska-Ławkowiczowa or Rutkowski? Kardiologia Pol, 2020; 78: 261-262), w którym autor rozpoczyna dyskusję na temat pierwszego cewnikowania serca w Polsce. Powołuje się na publikację (Jerzy Rutkowski: Pierwsze w Polsce przypadki cewnikowania serca i operacji Blalocka w tetralogii Fallota, Kardiologia Pol, 1955; 1: 40-41.), w której prof. Rutkowski pisze, że wykonał pierwsze cewnikowanie serca 19. października 1948 (prof. Rutkowski nie twierdzi, że było to pierwsze cewnikowanie w Polsce). W tej samej publikacji znajdujemy informację, że w lipcu 1948 (a więc 3 miesiące wcześniej) Clarence Crafoord w asyście Leona Manteuffla-Szoega i Jerzego Rutkowskiego wykonał operację Blalocka u 12 letniego pacjenta z tetralogią Fallota. Pacjent był diagnozowany w klinice prowadzonej przez prof. Anastazego Landaua w Szpitalu Wolskim. Operacja była poprzedzona „katetyzacją”. Nie ma informacji kto i gdzie przeprowadził cewnikowanie.

Pierwsza pracownia cewnikowania serca powstała w Polsce w Warszawie na przełomie 1949/1950 w II Klinice Chorób Wewnętrznych Akademii Medycznej (do grudnia 1949 - Uniwersytetu Warszawskiego). Prof. Mściwój Semerau-Siemianowski objął tę Klinikę w sierpniu 1948. Na wykładzie inauguracyjnym 18. października 1948 roku w sali wykładowej II Kliniki Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Warszawskiego mówił o wartości cewnikowania serca w diagnostyce chorób serca (Nowe zdobycze diagnostyki chorób sercowych, część II wykładu, Pol Tyg Lek, 1949, numer 1). Stwierdził, że „miał możliwość

przekonać się kilkakrotnie w klinice Berglunda w Sztokholmie”, że cewnikowanie serca jest zabiegiem bezpiecznym. W sprawozdaniu z pracy Kliniki z roku akademickiego 1948/1949 nie ma jednak wzmianki o pracowni hemodynamicznej. Dopiero w sprawozdaniu z roku 1949/1950 w części III „Działalność Kliniczna” prof. Semerau-Siemianowski pisze o pracowni cewnikowania serca:

„Pracownia cewnikowania serca z elektrokymografią, z własnym aparatem rentgena, bada na drodze zespołowej pracy internisty, chirurga, radiologa i biochemika przypadki wad wrodzonych i inne choroby serca, zarówno z terenu Kliniki jak i współpracuje z bardzo oddalonymi od Warszawy ośrodkami lekarskimi.”

2 kwietnia 1950 na posiedzeniu Sekcji Kardiologicznej Towarzystwa Internistów Polskich prof. Semerau-Siemianowski przedstawia wyniki cewnikowania chorej z przetrwałym przewodem tętniczym Botalla, operowanej przez doc. Manteufella. Przypadek ten został opisany przez A. Himmela i M. Juszczyńskiego w 1950 r w Polskim Tygodniku Lekarskim, nr 42 (praca zgłoszona w czerwcu 1950). W artykule autorzy dziękują prof. Semerau-Siemianowskiemu i dr Izabeli Krzemińskiej-Ławkowiczowej „za wyniki cewnikowania serca”.

M. Semerau-Siemianowski, pisze w Polskim Tygodniku Lekarskim, nr 13 (M. Semerau-Siemianowski, I. Krzemińska-Ławkowiczowa, L. Zgliczyński i in.: „Wartość diagnostyczna cewnikowania serca”, marzec 1952, oddano do druku 13. lipca 1951 r), że przygotowanie do zabiegów cewnikowania zabrało ponad rok. „Dopiero po tym okresie czasu i wielu próbach przygotowawczych, rozpoczęto systematyczne cewnikowanie serca w II Klinice Chorób Wewnętrznych A.M. w Warszawie, ze współudziałem lekarzy wyspecjalizowanych w chirurgii, kardiologii, pediatrii, radiologii, fizjologii oraz inżyniera chemika”. Od momentu rozpoczęcia programu w II Klinice Chorób Wewnętrznych AM w Warszawie ciągu w 3 miesiące wykonano 10 cewnikowań serca.

Pracownię stworzyła prof. (wtedy doktor) Izabela Krzeminska-Ławkowiczowa. W opinii w postępowaniu w sprawie nadania tytułu profesora prof. Edmund Żera pisał o niej „Na stypendium WHO w Stanach Zjednoczonych przebywała w klinikach w Nowym Jorku, Bostonie i Baltimore. Po powrocie do kraju zorganizowała w II Klinice Chorób Wewnętrznych AM w Warszawie, kierowanej przez prof. Semerau-Siemianowskiego Ośrodek Badania Wad Wrodzonych Serca i prowadziła prace z zakresu kardiologii przy użyciu metod cewnikowania serca. Metody te doc. Krzemińska-Ławkowiczowa wprowadziła

do badań kardiologicznych w kraju a liczne jej prace z tej dziedziny, szczególnie w zakresie wad wrodzonych serca stanowią oryginalny i pionierski dorobek autorski. Na szczególną uwagę wśród prac doc. Krzemińskiej-Ławkowiczowej zasługują zespół prac obejmujący całokształt współczesnej problematyki dotyczącej wad wrodzonych serca, opracowanych zarówno z punktu widzenia praktyczno-klinicznego jak i ściśle teoretycznego. Przedstawienie przebiegu zaburzeń hemodynamicznych oraz metodyki diagnostycznej w dziedzinie schorzeń układu krążenia przy zastosowaniu cewnikowania serca stanowi oryginalny i pionierski wkład Autorki do kardiologii w naszym kraju”. Prof. Bolesław Górnicki, rektor A.M. w Warszawie, w tym samym postępowaniu pisze: „Metodę cewnikowania serca wprowadziła do badań diagnostycznych Ośrodka Badania Wad Wrodzonych Serca w II Klinice Chorób Wewnętrznych, który zorganizowała i prowadziła przez kilka lat.” Prof. Andrzej Biernacki: „Na terenie II Kliniki Chorób Wewnętrznych zorganizowała Ośrodek do Badania Wad Wrodzonych Serca, który poza przeprowadzaniem specjalistycznych badań diagnostycznych w tej dziedzinie (cewnikowanie serca, angiokardiografia) prowadziła prace rejestracyjne i leczenie w ramach lecznictwa otwartego.”

W licznych opracowaniach historycznych, prof. Izabela Krzemińska-Ławkowiczowa, jest uznawana za pionierkę tej metody w Polsce. Prof. Ryszard W. Gryglewski pisze: „Nie dziwi zatem, że w tak nowocześnie prowadzonym ośrodku przeprowadzono pierwszy na ziemiach polskich zabieg cewnikowania serca, wykonany w pracowni zorganizowanej wspólnie z Izabelą Krzemińską-Ławkowiczową („Portrety uczonych” – o prof. Semerau-Siemianowskim) oraz w Kardiologii Polskiej (cytowany przez prof. K. Filipiaka i Z. Kalarusa, Polskie Towarzystwo Kardiologiczne w 60-lecie swojego powstania - w hołdzie Ojcom Założycielom, Kard Pol, 2014, 72, 111-115): „Po wojnie, jak podaje dr n. hum. Ryszard Gryglewski z Katedry Historii Medycyny CM UJ, to właśnie ona po raz pierwszy w Polsce przeprowadziła cewnikowanie prawego serca w 1948 roku w II Klinice Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Warszawskiego, otwierając dzieje kardiologii inwazyjnej w naszym kraju.”

Niewątpliwie więc twórcami pierwszej polskiej pracowni cewnikowania serca byli prof. Mściwój Semerau-Siemianowski i Izabela Krzemińska-Ławkowiczowa, pierwsza osoba, która zabiegi te przeprowadzała rutynowo. Oto co sama pisze w rozdziale „Cewnikowanie serca (wskazania i przeciwwskazania do zabiegu)” w książce „Postępy kardiologii. Monografia zbiorowa opracowana przez uczniów i współpracowników prof. dr Mściwoja Semerau-Siemianowskiego z okazji 40- lecia pracy lekarskiej naukowej i dydaktycznej”, tom I, wyd.

przez PZWL w 1951 pod red. prof. Jerzego Jakubowskiego, Komitet Redakcyjny doc. dr Dymitr Aleksandrow, doc. dr Zdzisław Askanas, doc. dr Izabela Krzemińska-Ławkowiczowa: „...artykuł wprowadzający, w którym została omówiona technika, wskazania oraz przeciwwskazania do zabiegu cewnikowania serca, jak również powikłania, które mogą zdarzyć się po tym zabiegu. Artykuł uwzględnia również wyczerpujące dane z badań gazometrycznych i hemodynamiki uzyskane dzięki cewnikowaniu, które stanowią podstawy dla nowoczesnej analizy różnicowo-rozpoznawczej wad wrodzonych serca. Znaczenie kliniczne zabiegu cewnikowania serca zostało podkreślone i uwypuklone odnośnie rozwoju kardiologii, dla której dostarcza ono odpowiednich danych do przeprowadzenia ścisłej selekcji operacyjnej przypadków wad wrodzonych serca”. Z rozdziału możemy dowiedzieć się też jaki był pełny skład zespołu pracowni cewnikowania serca. Poza Krzemińską-Ławkowiczową w skład zespołu wchodził M. Juszczyński, E. Oziwalski, L. Zgliczyński, B. Więclawek i T. Osiński.

Nie wszystkie fakty i daty jesteśmy w stanie odtworzyć na podstawie niepełnej archiwalnej dokumentacji. Jednak dokonania Ośrodka Badań Wad Serca, utworzonego przez Izabelę Krzemińską-Ławkowiczową w klinice prowadzonej przez Mściwoja Semenau-Siemianowskiego, stawiają ich w rzędzie najznakomitszych pionierów kardiologii w Polsce i rzeczywistych twórców nowatorskiej metody, jaką było wtedy cewnikowanie serca. Dynamicznie rozwijająca się metoda diagnostyczna została szybko wykorzystana do badań elektro-fizjologicznych, a z biegiem lat stała się podstawą zabiegów terapeutycznych – kardiologii interwencyjnej.

Prof. dr hab. med. Witold Rużyło

Autor dziękuje Panu Dr n. hum. Adamowi Tyszkiewiczowi, Dyrektorowi Muzeum Historii Medycyny Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, za pomoc w uzyskaniu materiałów źródłowych.